

Hrvojka Mihanović-Salopek i Vinicije B. Lupis, Doprinos Petra Kanavelića hrvatskoj pasionskoj baštini, Ogranak Matice hrvatske Split, Split 2009., 304. str.

Monografija književnopovijesnoga i zagrebačko-dubrovačkoga dvojca Mihanović-Salopek i Lupis posebno je zanimljiv i nadahnut doprinos u istraživanju hrvatske barokne književnosti. Potaknuta je Lupisovim pronalaskom prijepisa Kanavelićeve *Muke Kristove* iz 18. stoljeća u Župnom uredu sv. Stjepana na otoku Šipanu, koja je scenski prvi put izvedena u Korčuli 1663., odnosno 1678. godine. Tekst je znalački prepisao i uredio za Ivana Ksavera Altesija, dubrovačkoga bibliofila, kolekcionara i skupljača narodnih pjesama, dubrovački pjesnik Đuro Ferić. Važnost ovoga rukopisa razvidna je u njegovoj cjelovitosti i visokoj stručnosti prepisivača, što je poslužilo autorima knjige za "precizno odčitavanje Kanavelićeva djela" s posebnim naglaskom na šipanski rukopis.

U prvom je pilogu Hrvojke Mihanović-Salopek ("Kanavelićev doprinos hrvatskoj pasionskoj baštini") potanko razložena cjelokupna književna Kanavelićeva aktivnost sa stručnim osvrtom na sve književne žanrove u kojima se očitivalo njegovo stvaralaštvo, čime se predočuje znakovitost pjesnikova doprinosa hrvatskoj baroknoj književnosti. Kanavelić je zapažen po svojim prigodnicama, čime započinje književnu aktivnost, vješto oslikavajući način života svoga doba i svoga staleža. Ljubavna Kanavelićeva poezija pastoralnoga je ugođaja i prati njegov književni opus od najranije mladosti do kraja života. U tom opusu posebno mjesto pripada jednoj od najljepših arkadijskih pjesama *Stojka pokojna* (1708.). U repertoaru duhovnih pjesama izdvajaju se reflektivni stihovi u obliku molitava posvećenih svecima i Bogorodici. Krasi ih duh pučkih korčulanskih religioznih napjeva, poznavanje povijesti, teološke, propovijedne i hagiografske književnosti i "ucijepljenost u višestoljetnu latinsku i hrvatsku himnodijfsku tradiciju". Važno mjesto u Kanavelićevu stvaralaštvu pripada epici tassovskoga, gundulićevskoga i palmotićevskoga kolorita, te raznolikim dramskim izričajima, među kojima crkvenoj drami, Kanavelićevu dramskom prvijencu – *Muka i smrt Gospodina našega Isusa Isukarsta*, pripada posebno mjesto. Cjelokupno Kanavelićevo književno stvaralaštvo očituje se u barokno-marinističkim, neopastoralnim i historičko-klasicističkim stilskim manirama oblikovanja književnoga izričaja pisanoga hrvatskim štokavskim ijekavskim jezikom sa svrhovitom uporabom ikavskih oblika.

Autorica se posebno usredotočuje na pasionsku pobožnost opredijelivši njezine vanjske utjecaje na oblikovanje hrvatske pasionske pobožnosti, počevši od *Gospina plača*, koji već u hrvatskoj glagoljaškoj književnosti čitamo u pariškom zborniku (Code Slave 11) iz 14. stoljeća, zatim preko latiničkoga plača iz *Rapske pjesmarice* iz 15. stoljeća i pasionskih motiva kajkavskoga jezičnoga izraza, do Vetranovićevih, Nalješkovićevih, Divkovićevih i dr. pasionskih kreacija te Kanavelićeve *Muke i smrt Gospodina našega Isusa Isukarsta*, koja je, dakle, utemeljena na raskošnoj književnoj pasionskoj podlozi proteklih vremena i sačuvana u dvanaest prijepisa. Njihov popis s kratkim opisom prethodi transkribiranomu tekstu šipanskoga rukopisa (133-225). Cjelovitim uvidom u tekst Kanavelićeve šipanske *Muke* razvidna je vještina u strukturiranju teksta uz "potpun iskorak prema uvođenju novoga baroknoga, spektakularnoga i glumački profiliranijega pristupa u prikazu pasionske tematike" za što je

zaslužan priređivač i prepisivač Đuro Ferić. U njegovu prijepisu Kanavelićeve *Muke* prevladavaju kazališni elementi baroka, izražene manire oplakivanja i pokajanja uz autorovo sjedinjenje književne estetike njegova vremena, a uz polifonu glazbu, ulogu kora i anđela Kanavelićeva je *Muka* priklonjena melodrami, dok psihološka obojenost njezinih likova usmjerava djelo milièrovskom tipu kazališne predstave, kako objašnjava Hrvojka Mihanović-Salopek. To je, zaključuje autorica "spektakularni uzlet teatralnosti i eksperimentiranja scen-skim mogućnostima u prikazu jedne strogo određene i unaprijed zadane biblijske teme".

U tri opširna priloga Vinicija B. Lupisa ("Petar Kanavelić", "O podrijetlu rukopisa Muka Kristova kao likovno nadahnuće i o Križnom putu Johanna Andreasa Pfeffela iz župne crkve Svih Svetih u Blatu", "Prijepisi Kanavelićeve Muke Isukrstove") predočen je kratak životopis korčulanina Petra Kanavelića (1637.-1719.) iz ugledne patricijske obitelji, kojemu pripada važno mjesto u hrvatskoj povijesti, osobito povijesti južne Dalmacije, poglavito Korčule i Dubrovnika, u kojemu je Kanavelić proživio najbolje godine svoga života. Ovaj korčulanski intelektualac, učitelj, kancelar korčulanskoga biskupa, mletačkih generalnih providura za Dalmaciju, izaslanik korčulanske komune u Veneciji, sudski dužnosnik, odvjetnik, ali i trgovac, posjednik te brodovlasnik svoj je društveni život oplemenjivao izravnim aktivnim sudjelovanjem u dubrovačkom književnom i kazališnom životu u kojem se ogleda njegova "trajna i pasionirana duhovna zaokupljenost". Bio je član znanstveno-književnog društva utemeljenog 1690. godine po uzoru na talijansku *Arcadiu – Akademije Ispraznijeh*. Na temelju brojnih prikupljenih arhivskih podataka o rodu, imanjima i crkvama kojima su Kanavelići upravljali i bili donatorima, Lupis razotkriva sklonost Kanavelića prema umjetnosti i njihovu posredničku ulogu vezanu uz današnju sakralnu korčulansku baštinu, ističući pritom mnogobrojne kontakte članova obitelji Kanavelić s važnim osobama koje je obitelj održavala i stvarala. Autor priloga posebno apostrofira Kanavelićev doprinos u uređenju korčulanske prvostolnice i njegovo pokroviteljstvo nad nekim korčulanskim crkvama, podrobnije analizirajući pjesnikovu vezu s likovnom umjetnošću, ne zanemarujući pritom činjenicu da je Kanavelić "odrastao u imaginariju bolnih raspela". Mnoštvom raznolikih arhivskih podataka koje podastire Lupis predočuje pjesnikovu angažiranost u raznim kulturološkim aktivnostima koje pridonose oblikovanju portreta Petra Kanavelića i njegova osebjunoga duhovnoga izričaja, čiji su ključni potpornji predstavljeni u pasionskoj tradiciji pjesnikova okruženja te kultu Križa i korizmenom pjevanju *Muke Kristove* kao obliku pučke pobožnosti snažno prisutne na dalmatinskim prostorima.

Iako o Petru Kanaveliću znamo relativno mnogo, što potvrđuje popis važnije literature koju su priredili autori ove knjige, o njemu se još uvijek može mnogo toga reći, posebice kad je riječ o njegovim rukopisima razasutima izvan granica Hrvatske.

Knjiga Hrvojke Mihanović-Salopek i Vinicija B. Lupisa o Petru Kanaveliću važan je povijesni, a posebice književni doprinos u cjelovitijem sagledavanju života i djela korčulansko-dubrovačkoga pjesnika u širem kulturnom, a posebice pasionskom arealu pjesnikova kraja. Temeljeći se na analizi najnovijega otkrivenoga prijepisa Kanavelićeve *Muke Kristove*, koja je priložena u transkribiranom i faksimilnom obliku, otvorena su nove interdisciplinane, posebice filološke i dijalektološke mogućnosti promišljanja Kanavelićeva književno-pasionskoga repertoara.

Antonija ZARADIJA KIŠ